

Examination of Early Childhood Teacher Candidates' Attitudes Towards Multicultural Education¹²

İlayda KİMZAN

Ankara University Faculty of Educational Sciences, Department of Elementary Education

Arzu ARIKAN

Anadolu University Faculty of Education, Department of Elementary Education

Abstract

The aim of this research is to describe the attitudes of preschool and primary school teachers towards multicultural education based on various demographic variables. This study is part of a quantitative research that used the relational survey model. The convenience sampling was used and 550 teacher candidates in pre-school and primary school teacher education participated in this study from a public university in Central Anatolian Region during the 2015-2016 term. The research instrument consisted of "Multicultural Attitude Scale for Teacher Candidates" and a General Information Form which included of 22 demographic questions. The data analysis included the validity and reliability, and normality tests for the data collection tool. Non-parametric tests including Kruskal Wallis, Mann Whitney U and Spearman correlation analyzes were performed with the collected data. As a result of the study, the attitudes towards multicultural education were found to be more positive than the average. Teacher candidates showed significant differences in their attitudes towards multicultural education based on their gender, mother's educational status, participation in gender or multicultural studies, having different cultural experiences and experiences of discrimination due to any differences. At the same time, a positive relationships were found between the frequency of teacher candidates' non-school activities, the presence of friends from different groups and their attitudes towards multicultural education.

Keywords: Early childhood education, Preschool, Primary school, Teacher candidates, Attitudes toward multicultural education

Inönü University
Journal of the Faculty of Education
Vol 19, No 3, 2018
pp. 670-686
DOI: 10.17679/inuefd.426978

Received : 25.05.2018
Accepted : 28.12.2018

Suggested Citation

Kimzan, İ. & Arıkan, A. (2018). Examination of early childhood teacher candidates' attitudes towards multicultural education, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(3), 670-686. DOI: 10.17679/inuefd.426978

¹ This study is a part of İlayda KİMZAN's master thesis under the supervision of Arzu ARIKAN.

² This thesis was supported by the 15050E526 project which was accepted by Anadolu University BAP Commission.

EXTENDED ABSTRACT

The Purpose of the Study

The existence of various ethnic identities living together is an important characteristic of the cultural fabric in Turkey. Based on the diversity of population in terms of many differences, it is possible to describe it as a multicultural society. In this context, it is important to identify the knowledge, skills, and attitudes towards multicultural education in order to contribute to the teacher education system in Turkey. Therefore, the purpose of this study is to describe the attitudes of pre-service preschool and primary school teachers towards multicultural education based on various demographic variables.

Methodology

This study is part of a quantitative research conducted using relational survey model. The sampling used for this study is a convenience sample of 550 pre-school and primary school teacher candidates attending a teacher education program in a public university in the Central Anatolia Region in Turkey. To measure the attitudes of early childhood teacher candidates towards multicultural education, Multicultural Attitude Scale for Teacher Candidates (Yavuz & Anil, 2010) was used. Additionally, a General Information Form was developed by the authors to collect demographic information from the participants. General Information Form was pilot tested before using in the study. For the data analysis, nonparametric tests were applied because the normal distribution conditions for Multicultural Attitude Scale for Teacher Candidates were not met and the data were not suitable for rotation. Thus, Kruskal- Wallis and Mann Whitney U tests were conducted to identify differences between the groups' attitudes towards multicultural education. Spearman's correlation coefficient was used for correlational analysis. The analyses were carried out as two-tailed analysis.

Findings

In this sample group, early childhood prospective teachers' attitudes toward multicultural education were found to be highly positive ($X=4,28$). There seems to be a statistically significant difference between the attitudes of pre-school teacher candidates and of classroom teacher candidates towards multicultural education and the difference is in favor of pre-school teacher candidates ($p=.030$; $<.05$). Additionally, there is a statistically significant difference in the attitudes of men and of women toward multicultural education in favor of women ($p=.000$; $<.05$). The analysis comparing the participants' mother- educational status revealed a statistically significant difference in the attitudes of early childhood teacher candidates towards multicultural education ($p=.013$; $<.05$). There was a statistically significant difference between the participants with mothers without any formal schooling and participants with mothers with primary or secondary school education in their attitudes towards multicultural education ($p=.027$; $<.05$). The attitudes of participants with mothers without any formal schooling towards multicultural education are significantly higher thus more positive than those participants whose mothers are primary school or junior high school graduates. The attitudes towards multicultural education were significantly between those who participated in a course/seminar/workshop related to gender, sexism, different cultures or multiculturalism and those who did not participate in such work ($p=.008$; $<.05$). The attitudes of participants towards multicultural education who had different cultural experiences (such as knowing a foreign language or going abroad) were significantly higher than those who did not have such experiences ($p = .021$, $<.05$). In addition, there was a significantly positive correlation between the participants' attitudes towards multicultural education and the frequency of their non-school activities which consisted of civic activities, personal development activities and entertainment activities (.118 **). At the same time, the participants' attitudes towards multicultural education and the frequency of their civic activity were positively correlated (.121**). There was also a positive relationship between the participants' attitudes towards multicultural education and having friends from different social groups (.150 **). The attitudes of participants who experienced some form of discrimination were found to be significantly more positive than those of who did not have such experiences ($p = .023$; $<.05$). The demographic variables such as the participants' level of contentment from their departments, their class, the type of high school they graduated, the type of residence where they were born, the type of residence they have lived longest and the education status of their fathers bear no statistically significant difference in terms of participants' attitudes towards multicultural education.

Discussion and Conclusion

Highly positive attitudes towards multicultural education found in this study depict similar results with many of the quantitative studies conducted in Turkey (Çoban, Karaman, Doğan, 2010; Coşkun, 2012; Demircioğlu, Özdemir, 2014; Engin ve Genç, 2015) while it contradicts with qualitative studies indicating less positive attitudes and even prejudices (Neuharth-Pritchett, Reiff & Pearson, 2001, Karaçam & Koca, 2012, Gorski, Davis & Retter, 2013, Famous & 2016). Therefore, conducting large-scale national studies may contribute to resolving this debated area in multicultural education. The finding that participants differ in their attitudes towards multicultural education in different departments is similar to Polat's (2009) findings. The author reports that attitudes of English language, primary school mathematics, pre-school and primary school teacher candidates differ in their multicultural personality perceptions. In contrast, Tortop (2014) states that there is no statistically significant difference among teacher candidates from various departments in the school of education in the attitudes towards multicultural education. In this study, pre-school teacher candidates' attitudes towards multicultural education were more positive than those of classroom teacher candidates. The reasons underlying the departmental differences in the attitudes toward multicultural education may be researched in light of different demographic variables. The findings also support that offering different cultural experiences for teacher candidates may contribute to having more positive attitudes towards multicultural education. Such experiences as foreign language learning and going abroad should be supported by teacher education programs. Additionally, there is a positive relationship between the frequency of non-school activities of participants and their attitudes towards multicultural education. Specifically, civic activities such as participating in student clubs and nongovernmental organizations appeared to be correlated with the attitudes towards multicultural education. However, personal development activities such as reading books and newspapers were not correlated. This may indicate the importance of starting the personal development activities such as reading books in early ages. In fact, a study conducted with middle-school students support this insight (Özcan and Genc, 2015). Based on the findings of this study, several other suggestions for researchers and teacher education programs are offered.

Erken Çocukluk Dönemi Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi¹²

İlayda KİMZAN

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Temel Eğitim Bölümü

Arzu ARIKAN

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü

Öz

Bu araştırmanın amacı okul öncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarını çeşitli demografik değişkenler açısından betimlemektir. Bu çalışma nicel yöntemlerden ilişkisel tarama modelinde yürütülmüş bir araştırmanın parçası olup örnekleme kolay ulaşılabilir örneklemdir. İç Anadolu Bölgesi'nde bir devlet üniversitesinde 2015-2016 eğitim öğretim yılında okul öncesi ve sınıf öğretmenliğinde okuyan 550 öğretmen adayı çalışmaya katılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak "Öğretmen Adaylarına Yönelik Çokkültürlü Tutum Ölçeği" ve 22 soruluk Genel Bilgi Formu kullanılmıştır. Veri analizi aşamasında geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, normallik testleri, doğrulayıcı faktör analizi ve non-parametrik testlerden Kruskal Wallis, Mann Whitney U ve Spearman Korelasyon analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının ortalamanın üzerinde olumlu olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının bu tutumlarında, cinsiyetine göre, annelerinin eğitim durumuna göre, toplumsal cinsiyet ve çokkültürlü eğitim konularında çalışmalara katılım durumlarına göre, farklı kültürel deneyimlere sahip olma durumlarına göre ve herhangi bir farklılıklarından dolayı ayrımcılığa maruz kalma durumlarına göre anlamlı farklar vardır. Aynı zamanda öğretmen adaylarının ders dışında aktivite yapma sıklıkları ve farklı gruplardan arkadaşlara sahip olmaları ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, Okul öncesi, Sınıf öğretmenliği, Öğretmen adayları, Çokkültürlü eğitime yönelik tutum

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 19, Sayı 3, 2018
ss. 670-686
DOI: 10.17679/inuefd.426978

Gönderim Tarihi : 25.05.2018
Kabul Tarihi : 28.12.2018

Önerilen Atıf

Kimzan, İ. & Arkan, A. (2018). Erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 670-686. DOI: 10.17679/inuefd.426978

¹ Bu çalışma Arzu ARIKAN 'ın danışmanlığı altında yürütülen İlayda KİMZAN'IN yüksek lisans tezinin bir bölümüdür.

² Bu Tez Çalışması Anadolu Üniversitesi BAP Komisyonunca kabul edilen 1506E526 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.

GİRİŞ

Günümüzün kaçınılmaz olgularından olan ve çok boyutlu bir süreci ifade eden küreselleşme tüm dünya toplumlarının çeşitli şekillerde birbirlerinden etkilenmesini sağlamaktadır. Özünde hareket ve etkileşim kavramı olan küreselleşme olgusu, insanlar, nesnelere, fikirler ve bilginin sürekli hareketi ve toplumların ekonomik, siyasal, teknolojik, çevresel ve kültürel açılardan etkileşmesi şeklinde tanımlanabilir (Balay, 2004, s. 48). Tüm dünya ülkelerini etkileyen bu hareketlilik ve etkileşim farklı toplumlarda çeşitli önyargıların kırılmasına ve ayrımcılıkların sonlandırılmasına kaynak oluşturabilir. Türkiye de demografik yapısı, jeopolitik konumu, tarihi, doğal ve kültürel kaynakları ile geçmişten günümüze farklı grupların sürekli etkileşim içinde olduğu bir coğrafya olmuştur. Küreselleşme süreci bağlamında da araştırmacılara, farklılıkların incelenmesi açısından zengin bir toplumsal laboratuvar sunmaktadır. Çokkültürlü bir toplum olarak tanımlanabilecek Türkiye’de genç nüfus yoğun olup nüfusun yarısı kadınlardan oluşmaktadır. Nüfusun yine önemli bir kesimini özel gereksinimli veya engelli bireyler oluşturmaktadır (DİE, 2002; TÜİK, 2015). Farklı etnik kimliklerin varlığı da bu ülkenin kültürel dokusunda önemli bir özelliktir. Türkiye, tüm bu özellikler açısından çokkültürlü toplum tanımlarına uygun bileşenleri bünyesinde barındırmaktadır (Parekh, 2002). Nitekim KONDA’nın yaptığı bir araştırmaya göre Türkiye’de 18 yaş üstü bireyler için etnik kimliklerin dağılımı şu şekildedir; % 76.7 Türk, % 13.5 Kürt, % 1.2 Zaza, % 1,2 Arap ve %7.4 diğer grupları oluşturmaktadır. Etnik kimlikleri farklı olan milyonlarca insanın evlilik yolu ile akraba olduğu da bu araştırmada vurgulanmaktadır (KONDA, 2011). Bu çeşitliliğe ek olarak Türkiye’de, Süryaniler, Romanlar, Çerkezler, Tatarlar, Ermeniler gibi gruplar ile Suriye, Irak ve Somali gibi ülkelerden gelen sığınmacılar da yaşamaktadır. Türkiye’nin kültürel çeşitliliğini Midyat’ta yapılan bir araştırmanın bulguları da desteklemektedir (Çetin, 2007). Bu araştırmada bölgedeki kişilerin din, kültür ve dil açısından oldukça farklılık göstermelerine rağmen birlikte yaşam sürdürdüklerini ortaya koyulmuştur (2007). Bu çeşitliliğe küreselleşme süreci de kaynaklık ederken farklı kültürel grupların bir arada yaşaması, Türkiye’nin çokkültürlü toplum yapısını pekiştirmektedir.

Farklılıkların pek çok boyutu ile tanışılmasına kaynaklık eden küreselleşme süreci ile eğitimde de kültürel dönüşüm başlamış ve çokkültürlü eğitim alan yazında önemli bir tartışma ve araştırma alanı haline gelmiştir. Özellikle öğretmenlerin yaşam boyu öğrenen olduğu, fırsat eşitliğinin arttığı, evrensel değerlerin ve eleştirel düşüncenin vurgulandığı eğitim sistemlerine ilişkin çağrılar ve çeşitli ülkeler arası işbirlikleri ve etkileşimler küreselleşme sürecinde öne çıkmaktadır (Özdemir, 2011; Tezcan, 2002). Tüm bu gelişmeler, ayrımcılığın olmadığı, önyargılardan arınmış, adil bir toplumun temellerinin eğitimle atılabileceğine ilişkin temel inanç ve beklentilere zemin oluşturmaktadır. Bu noktada çokkültürlü eğitim kavramı önem kazanmaktadır. Çokkültürlü eğitim; kültürel çeşitliliğe önem verme, kültürel değer farklılıklarını tanıma, farklılıklara sevgi, saygı ve hoşgörü geliştirme ve bunları tanıma olarak tanımlanmaktadır (Banks, 2008; Gay, 1994;). Bu bağlamda, öğretmenlerin öğrencilere ne öğrettiği, nasıl öğrettiği ve ne şekilde rol model olduğu, yetişme sürecinde aldıkları eğitim ve farklılıklara karşı tutumları son derece kritik bir önem taşımaktadır. Sosyal öğrenme modeli ele alındığında, Bandura’ya göre çocuklar küçük yaştan itibaren yetişkin modellerinden örnek olarak davranışları öğrenir ve içselleştirirler. Bu durumda özellikle okul öncesi ve ilkökullerini içeren erken çocukluk döneminde çocuklara birincil derecede etki eden öğretmenlerin tutum ve davranışları dikkat çekmektedir. Bu dönemde birçok davranış model alan çocuk, bir süre sonra bu tutumları içselleştirdiği takdirde büyük oranda kişiliğini ve gelecekteki tutumlarını da oluşturacaktır (Bandura, 1977). Öğretmenlerin rol model olduğu bu dönemlerde Kendall (1996), çokkültürlü bir eğitimde öğretmenlerin rolünü, “bütün insanlara saygı gösteren ve ilgi duyan bir model olma, çocukları keşfetmeye, girişimde bulunmaya, soru sormaya, bu zorlu sorularla mücadele etmeye ve etkin öğrenenler olmaya cesaretlendirme, çocukların öğrenmelerinde etkin katılımcı olma ve çocuklara kendi değerlerini geliştirecekleri deneyimler sağlama” şeklinde açıklamaktadır (s.4).

Çokkültürlü eğitim ve bunların yansımaları konusunda alanyazın değerlendirildiğinde Türkiye’de bu konuya olan ilginin özellikle son yıllarda arttığı görülmektedir. Yurtdışında yapılan çalışmalar daha eskilere dayansa da (Banks, 1993, 2004; Guo,2015; Gorski, Davis & Retter, 2013; Parekh, 2002; Watkins, 2011) yurtiçinde eğitimle ilgili yapılan araştırmalar özellikle 2010 yılından sonra artmıştır (Akman ve Akman, 2017; Arslan ve Çalmaşur, 2017; Koçak ve Özdemir, 2015; Uydaş & Genç, 2015; Seban & Uyanık, 2016). Genel olarak hem yurt içi hem yurtdışı alanyazınında çokkültürlü eğitim konusunda yapılan çalışmalar çeşitli konu başlıkları altında yoğunlaşmaktadır. Örneğin, öğretmen adaylarının bilgileri, bilgilerini deneyime aktarma durumları, çeşitliliğin farklı boyutlarının sistem içerisinde görünmez olmaları gibi konularda derinlemesine araştırmalar yapılmıştır (Bell, Horn & Roxas, 2007; Gorski, Davis & Retter, 2013). Eğitimcilerin çokkültürlü eğitim konusunda tutum, bilgi ve deneyimlerini ortaya çıkarmaya yönelik diğer araştırmalar da alanyazına katkı sağlamaktadır (Guo, 2015; Karaçam & Koca, 2012; Ruiz-Bernardo, Ferrández-Berruero & Sales-Ciges, 2012;

Tortop, 2014; Ünlü & Örtten, 2013;). Özellikle yurtiçi alanyazın incelendiğinde genellikle nicel yöntemler ile çalışmalar yapılmış olup çokkültürlü eğitime yönelik tutumları ortaya çıkartmak amaçlanmıştır. Yurtdışı alanyazında ise nitel araştırmaların sayısı artmış olup çokkültürlü eğitimi geliştirmeye yönelik uygulamalı çalışmalara sıklıkla rastlanmaktadır. Bu araştırmalar eğitim programları açısından değerlendirildiğinde hem üniversiteler kapsamında hem de daha alt eğitim kademelerinde durum tespiti yapmak öncelikli hedef olarak belirlenmiştir (Bell, Horn & Roxas, 2007; Forrest, Lean ve Dunn, 2016; Huang, 2002; Jones, 2005; Martin ve Dagostino-Kalniz, 2015; Zozakiewicz & Rodriguez, 2007). Bu gibi araştırmalar, ortaya çıkardıkları sorunsal durumlarla farklı eğitim kademelerinde gerekli müdahale programlarının geliştirilmesine zemin hazırlamak açısından önemli katkılar sunmaktadır. Türkiye’de öğretmen eğitimine katkı sağlaması açısından farklı kademelerden öğretmenler ve öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik bilgi, beceri ve tutumlarını inceleyen daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Bu çalışma da böyle bir ihtiyaca cevap verecek olup erken çocukluk dönemini öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarını çeşitli demografik değişkenler açısından betimlemeyi hedeflemektedir. Erken çocukluk dönemi çocukların doğdukları andan 8 yaşına kadar geçirdikleri süreç olarak tanımlanmaktadır. Burada bahsedilen erken çocukluk dönemi öğretmen adayları 0-8 yaş aralığındaki çocuklara öğretmen olacak, eğitim fakültelerinin okul öncesi öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği lisans programlarında eğitim- öğretim hayatına devam eden öğrencilerdir. Genel olarak çeşitli gruplar arasında çokkültürlü eğitime yönelik tutumlara dair anlamlı farklar bulan çalışmalar oldukça sınırlı olup mevcut araştırmaların bulguları çeşitlilik göstermektedir. Özdemir ve Dil (2013) öğretmenlerin mezun olduğu fakülte değişkeninin anlamlı bir farklılığa işaret ettiğini ortaya koymuştur. Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin diğer fakültelerden mezun olanlardan daha olumlu tutumlar sergiledikleri görülmüştür. Bunun dışında kıdem, öğrenim durumu, etnik köken gibi özelliklere göre öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olmayıp (Cırık, 2014; McCray & Beachum, 2010) Demircioğlu ve Özdemir (2014) sözel bölümlerden gelen öğretmen adaylarının sayısal bölümlerden gelen öğretmen adaylarından daha olumlu tutumlara sahip olduklarını tespit etmiştir. Cinsiyet açısından çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarda belirgin bir fark olmasa da (Cırık, 2014; Polat, 2012) bazı araştırmalar kadınların çokkültürlü eğitime yönelik daha olumlu tutumlara sahip olduğunu göstermektedir (Aktoprak, Yiğit ve Güneyle, 2017; Arslan ve Çalmaşur, 2017; Demircioğlu & Özdemir, 2014). Onur Sezer ve Bağçeli Kahraman (2017) yaptıkları araştırmada sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının bölümlerine göre ve yaşadıkları yerleşim yerlerine göre anlamlı bir fark göstermediğini tespit etmişlerdir. Bu araştırmaların da işaret ettiği üzere farklı demografik özelliklere göre eğitimcilerin çokkültürlü eğitime yönelik bilgi, beceri ve tutumlarının betimlenmesi konusunda alan yazında hala muğlaklık mevcuttur. Bu bulgular ışığında erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi bilimsel alan yazına katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda bu araştırmanın amacı okul öncesi ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarını cinsiyet, eğitim bilgileri, anne baba eğitim durumu, ders dışı aktiviteler gibi çeşitli demografik değişkenler açısından betimlemektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

- Erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumları nasıldır?
- Demografik özelliklerine göre erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni: Bu çalışma nicel bir araştırma olup ilk yazarın, genel tarama modelleri içerisinde ilişkiyel tarama modeli ile yürüttüğü yüksek lisans tezinin ilgili bölümünden üretilmiştir. Büyüköztürk ve diğerleri (2008) tarama araştırmasını diğer araştırmalara göre daha büyük bir örneklem grubu ile yapılan ve ilgi, beceri, yetenek, tutum gibi özelliklerin belirlendiği çalışmalar olarak nitelendirmektedir. İlişkiyel tarama ise “iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir” (Karasar, 1999, s 81).

Çalışma Grubu Bu araştırmanın çalışma grubunu İç Anadolu Bölgesi’nde bir devlet üniversitesinde Okul Öncesi Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği lisans programlarında öğrenimlerine devam eden 1, 2, 3 ve 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Evrenin tamamı üniversite öğrenci işlerinden elde edilen listeye göre 687 kişiden oluşmaktadır. Ancak, evrendeki üyelerin tamamına ulaşıp örnekleme yapılamadığından kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile bu çalışmaya sınıf öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliği bölümlerinden derslerde ulaşılabilen 553 öğrenci katılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme üyeler; para, zaman ve işgücü kaybını önlemek amacıyla evren içerisinde ulaşılması

mümkün olan kişilerden seçilir (Karasar, 1999). Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 2 tanesi farklı bölümde okuduğu için, bir diğeri ise veri toplama aracının büyük çoğunluğuna cevap vermediği için doldurdıkları soru kitapçıkları geçersiz sayılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın örneklemini 550 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bunlardan 254 tanesi okul öncesi, 296 tanesi ise sınıf öğretmeni adaylarından oluşmaktadır. Okul öncesi öğretmen adaylarının 38'i erkek, 216'sı ise kadındır. Sınıf öğretmeni adaylarının ise 72'si erkek, 224'ü ise kadındır.

Veri Toplama Araçları: Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumları belirlemek için Yavuz ve Anıl (2010) tarafından geliştirilen "Öğretmen Adaylarına Yönelik Çokkültürlü Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçek, likert tipinde toplam 28 maddeden oluşan tek faktörlü bir ölçme aracıdır. Ölçek farklı gruplardan öğretmen adayları ile kullanmaya uygun olup ortalama puan üzerinden değerlendirilmektedir. Buna göre yüksek ortalama puanlar olumlu, düşük ortalama puanlar ise olumsuz tutumlara işaret etmektedir. Ölçeğin 8 maddesi ters kodlanmaktadır. Yavuz ve Anıl (2010) bu ölçeği farklı üniversitelerde okuyan 214 öğretmen adayına uygulayarak ölçeğin tek faktörlü bir yapısı olduğunu ve Cronbach alpha güvenirlik katsayısının .93 olduğunu ortaya koymuştur. Ölçeğin bu çalışma kapsamında da geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tekrarlanarak geçerlik ve güvenirliği teyit edilmiştir. Okul öncesi ve sınıf öğretmenliği programlarında okuyan toplam 550 öğretmen adayına uygulanan Öğretmen Adayları İçin Çokkültürlü Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği'nin Cronbach Alpha değeri ,92 bulunmuş olup, bu sonuç orijinal çalışmaya benzemektedir. Ölçeğin faktör analizine uygunluğunu test etmek için de KMO ve Barlett's testlerine bakılmıştır. Örneklem yeterliliği değeri ,94 bulunmuş ve faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve standardize edilmiş faktör değerleri ,30 ve üzeri değerler göstermiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ölçeğin tek faktörlü yapısını doğrulamıştır.

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan Öğretmen Adaylarına Yönelik Çokkültürlü Tutum Ölçeğinin yanında bu tutumlarla ilgili çeşitli demografik değişkenler hakkında bilgi toplamak için araştırmacılar tarafından Genel bilgi formu oluşturulmuştur. Genel Bilgi Formu öğretmen adaylarının geçmiş ve güncel eğitim durumu, aile özellikleri ve bireysel özellikleri hakkında bilgi elde etmeye yönelik 22 tane demografik sorudan oluşmaktadır. Bu demografik soruların içerikleri adayların okudukları bölüm, bölümlerinden memnun olma durumları, okudukları sınıf, ebeveynlerinin eğitim durumu, cinsiyet, mezun oldukları lise türü, doğum yeri ve türü ile birlikte yaşamları boyunca hangi yerleşim yerlerinde ne kadar süre yaşadıkları şeklinde belirlenmiştir. Genel bilgi formunun dil açısından anlaşılır olup olmadığına yönelik olarak pilot uygulaması sosyal bilgiler öğretmenliğinden 20 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Programa devam eden 1, 2, 3, ve 4. sınıf öğrencilerinden 5'er kişi rastgele seçilmiş ve sorulara verdikleri yazılı ve sözlü dönütler doğrultusunda çeşitli düzeltmeler yapılarak Genel bilgi formuna son hali verilmiştir. Genel bilgi formu için alanyazındaki araştırmalar taranmış, ilgili değişkenler belirlenerek bu doğrultuda sorular hazırlanmıştır. Genel bilgi formu sadece demografik sorulardan oluştuğu için geliştirme aşamasında uzman görüşüne sunulmamıştır.

Veri Toplama Süreci: Veri toplama, öğretmen adaylarının aldıkları derslere giren öğretim elemanlarından yardımı alınarak sınıf ortamında yapılmıştır. Tüm sınıfların derslerine giren farklı öğretim elemanları ile iletişime geçilip ders öncesi veya sonrasında veri toplanması için izin alınmıştır. Bir soru kitapçığı şeklinde hazırlanan ölçek ve genel bilgi formu ilgili araştırmacı tarafından öğretim elemanlarıyla birlikte derste yani grup ortamında uygulanmıştır. Gönüllü olan ve derse gelmiş olan öğrencilere verilen soru kitapçıkları ortalama 20 dakikada doldurulmuştur. Doldurulan veri toplama araçları öğrencilerden anında teslim alınarak kapalı zarflara koyulmuştur. Öğrencilerden araştırmaya katılım için imzalı izin formları da toplanmış ve soru kitapçıklarından ayrı zarflar içerisinde muhafaza edilerek öğrencilerin verdiği bilgilerin gizlilik ve güvenliği sağlanmıştır. Cevap oranını yükseltmek için öğretmen adaylarına birer kalem hediye edilmiştir (Dillman, 2007). Veri toplama süreci 2015-2016 güz döneminde ortalama olarak 1,5 ayda tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi: Veri toplama işlemi tamamlandıktan sonra, doldurulan soru kitapçıkları tek tek incelenmiş, SPSS 21 paket programına verilerin girişi yapılmıştır. Verilerin düzenlenmesinden sonra kayıp verilerin tespiti yapılmış ve rastgele dağılıp dağılmadığı analiz edilmiştir. Kayıp verilerin rastgele dağıldığı dolayısı ile veri toplama araçlarından kaynaklanan kayıp değer olmadığı tespit edilmiştir. Bunun sonrasında program aracılığı ile aralıklı değişkenlerde kayıp verilerin yerine sıklıkla kullanılan ortalama değere göre atama işlemi yapılmıştır (Akbulut, 2010; Tabachnick ve Fidell, 2015). Ortalama değere göre atama işlemi ölçeğin eksik kalan bölümleri için 5 değere uygulanmıştır. Çokkültürlü eğitime yönelik tutum ölçeğinden alınan sonuçlar için normallik testleri (Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk) yapılmıştır. Bununla birlikte verilerin normal dağılım gösterip göstermediği grafiksel yöntemlerle de analiz edilmiştir. Özellikle normal dağılım eğrisi giydirilmiş histogram

grafikleri, normal dağılımı incelemek için önemli bir araçtır (Pallant, 2005, s. 53; Tabachnick ve Fidell, 2015). Çokkültürlü eğitime yönelik tutum ölçeği ile ilgili normal dağılım şartlarının sağlanamaması ve verilerin herhangi bir dönüşüm yapmaya uygun olmaması sebebi ile non-parametrik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda, temel betimsel istatistikler, Kruskal- Wallis testi, Mann Whitney U testi yapılmıştır. İlişkisel analizler için de Spearman korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan analizler çift kuyrukludur.

BULGULAR

Erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarını betimlemeye yönelik olarak yapılan analizler aşağıda sunulmuştur. Erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarına ilişkin veriler okul öncesi öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği programlarında okuyan öğrencilerin toplam verilerinden oluşmaktadır Tablo 1.'de öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının betimsel sonuçları verilmiştir.

Tablo 1.

Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının en düşük, en yüksek, ortalama ve standart sapma değerleri

	n	Min	X	Max	ss
Çokkültürlü Eğitime Yönelik tutum	550	1,86	4,28	5	,51236

Ölçek ortalama puan üzerinden değerlendirilmiştir. Bu durumda en yüksek puan 5 en düşük puan ise 1 olarak belirlenmiştir. Bu örneklem grubunda öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının en yüksek ortalamaya sahip oldukları madde "Öğrencinin sahip olduğu farklılık ne olursa olsun, başarılı olması için uğraşırım" maddesidir (X=4,62). En düşük ortalamaya sahip oldukları madde ise "Farklı kültürlere yönelik mevcut eğitim çalışmalarını yeterli buluyorum" maddesidir (X=3,59).

Çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarda öğretmen adaylarının öğrencisi oldukları bölümlere göre bir fark olup olmadığına ilişkin yapılan Mann-Whitney U testi Tablo 2.'de görülmektedir.

Tablo 2.

Öğretmen adaylarının öğrencisi oldukları bölümlere göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumları

Okuduğu Bölüm	n	Sıra Ort.	Sıra top.	u	p
Okul öncesi öğretmenliği	254	291,38	74009,50	33559,500	,030
Sınıf öğretmenliği	296	261,88	77515,50		

Yapılan analiz sonucunda okul öncesi öğretmen adayları ile sınıf öğretmenliği adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (p=,030; <,05). Okul öncesi öğretmen adaylarının sıra ortalamaları sınıf öğretmeni adaylarına göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Diğer bir ifade ile okul öncesi öğretmen adaylarının tutumları sınıf öğretmenliği adaylarının tutumlarından daha olumludur.

Çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarda öğretmen adaylarının cinsiyetine göre bir fark olup olmadığına ilişkin yapılan Mann-Whitney U testi Tablo 3' te özetlenmiştir.

Tablo 3.

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre çokkültürlü eğitim tutumları

Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra top.	u	p
Kadın	440	290,82	127959,50	17460,500	,000
Erkek	110	214,23	23565,50		

Yapılan analiz sonucunda öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır (p=,000; <,05). Bulgular, kadınların çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek olduğunu yani kadınların erkeklere göre çokkültürlü eğitime yönelik daha olumlu tutumlara sahip olduğunu göstermektedir.

Çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarda öğretmen adaylarının anne eğitim durumlarına göre bir fark olup olmadığına ilişkin yapılan Kruskal Wallis sonuçları ise Tablo 4.'te özetlenmiştir.

Tablo 4.

Öğretmen adaylarının anne eğitim durumlarına göre çökkültürlü eğitime yönelik tutumları

Anne Eğitim Durumu	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
Herhangi bir okul mezunu olmayanlar	41	319,35			
İlkokul veya ortaokul mezunu	353	259,95	3	10,743	,013
Lise veya dengi okul mezunu	106	291,44			
Önlisans/Lisans/Y.lisans/Doktora	50	315,50			

Bu analizler sonucunda öğretmen adaylarının anne eğitim durumuna göre çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=,013$; $<,05$). Kruskal-Wallis analizi sonucunda hangi gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu görmek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarından anlamlı olanlar Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1.

Öğretmen adaylarının anne eğitim durumlarına göre çökkültürlü eğitime yönelik tutumları

Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ort.	Sıra top.	u	p
Herhangi bir okul mezunu olmayanlar	41	234,73	9624,00	5710,000	,027
İlkokul veya ortaokul mezunu	353	193,18	68191,00		
İlkokul veya ortaokul mezunu	353	197,02	69549,00	7068,000	,023
Önlisans/Lisans/Y. Lisans/Doktora	50	237,14	11857,00		

Mann Whitney U testi sonuçlarına göre öğretmen adaylarının annelerinden herhangi bir okul mezunu olmayanlar ile ilkökul veya ortaokul mezunu olanları arasında çökkültürlü eğitime yönelik tutumları açısından anlamlı bir fark görülmektedir ($p=,027$; $<,05$). Herhangi bir okul mezunu olmayan annesi olan öğretmen adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumları ilkökul veya ortaokul mezunu annesi olan öğretmen adaylarının tutumlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek yani daha olumludur. Önlisans, lisans, yüksek lisans veya doktora mezunu annesi olan öğretmen adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumları ilkökul veya ortaokul mezunu annesi olan öğretmen adaylarından anlamlı bir şekilde yüksek yani daha olumludur ($p=,023$; $<,05$).

Öğretmen adaylarına eğitimleri sırasında toplumsal cinsiyet, cinsiyetçilik, farklı kültürler veya çökkültürlülük konularına ilişkin herhangi bir ders/seminer/çalışmaya katılıp katılmadıkları sorulmuş ve bu soruya verilen cevaplar evet ve hayır şeklinde sınıflandırılmıştır. Çökkültürlü eğitime yönelik tutumlar açısından herhangi bir çalışmaya katılan öğretmen adayları ile katılmayanlar arasında bir fark olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 5.'de özetlenmiştir.

Tablo 5.

Öğretmen adaylarının çalışmalara katılım durumlarına göre çökkültürlü eğitime yönelik tutumları

Çalışmalara Katılım	n	Sıra Ort.	Sıra top.	u	p
Evet	109	311,43	33946,00	20118,000	,008
Hayır	441	266,62	117579,00		

Öğretmen adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarında herhangi bir çalışmaya katılma durumlarına göre anlamlı bir fark vardır ($p=,008$; $<,05$). Dolayısı ile öğretmen eğitimi kapsamında bu çalışmalardan herhangi birine katılan öğretmen adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumları katılmayanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Bu çalışmalara katılan öğretmen adaylarının katılmayanlardan daha olumlu tutumlara sahip olduğu ifade edilebilir. Öğretmen adaylarına sorulan, yurtdışında bulunma ve acııcı bir şekilde yabancı dil konuşma durumu konusundaki iki sorunun cevapları birleştirilerek kültürel deneyim değişkeni oluşturulmuştur. Bu değişken kapsamında bir yabancı dil bilenler ve/veya yurt dışına çıkmış olanlar yani en az birine evet cevabı verenler farklı kültürel deneyimi olanlar şeklinde sınıflandırılarak Evet ile gösterilmiş; her ikisine de hayır yanıtı verenler ise farklı kültürel deneyimi olmayanlar şeklinde sınıflandırılmış ve Hayır ile gösterilmiştir. Bu bağlamda yapılan Mann Whitney U testi Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6.

Öğretmen adaylarının kültürel deneyimine göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumları

Farklı Kültürel Deneyim	n	Sıra Ort.	Sıra top.	u	p
Evet	125	304,39	38049,00	22951,000	,021
Hayır	425	267,00	113476,00		

Çokkültürlü eğitime yönelik tutumları açısından farklı kültürel deneyimi olan öğretmen adayları ile farklı kültürel deneyimi olmayanlar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=,021$; $<,05$). İkinci bir dil bilme veya yurt dışına çıkma yoluyla farklı kültürel deneyimi olan öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumları farklı kültürel deneyime sahip olmayan öğretmen adaylarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bağlamda farklı kültürel deneyimi olan öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının olmayanlardan daha olumlu olduğu ifade edilebilir.

Genel bilgi formunda sorulan sorular arasında bulunan "Aşağıdaki aktiviteleri yapma sıklığınıza göre işaretleyiniz" sorusuna verilen cevaplardan 4 farklı değişken oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının dersler dışında yaptıkları bu aktivitelere verdikleri cevaplara dayalı olarak toplumsal aktivitelere katılım, kişisel gelişim, eğlence aktiviteleri ve tüm aktivitelerin beraber değerlendirildiği tüm aktiviteler değişkenleri oluşturulmuştur. Toplumsal aktivitelere katılıma öğrenci kulüplerine katılım ve sivil toplum kuruluşlarında çalışma; Kişisel gelişim aktivitelerine katılıma ise spor yapma, ders dışı konularda kitap okuma, kültürel etkinliklere katılma ve gazete/ dergi okuma dâhil edilmiştir. Son olarak da Eğlence aktivitelerine katılım kapsamında; sinema, tiyatro ve sosyal medya kullanımına yönelik cevaplar kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının ders dışında çeşitli aktivitelere katılma sıklıkları ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan Spearman Korelasyon analizi Tablo 7.'de gösterilmektedir.

Tablo 7.

Öğretmen adaylarının çeşitli aktivitelere katılımı ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişki

n=550	Çokkültürlülük	Toplumsal Aktiviteler	Kişisel Gelişim Aktiviteleri	Eğlence Aktiviteleri	Tüm Aktiviteler
Çokkültürlülük	-	,121**	,073	,048	,118**
Toplumsal Aktivite		-	,239**	,132**	,632**
Kişisel Gelişim Aktiviteleri			-	,224**	,809**
Eğlence Aktiviteleri				-	,536**

**İlişkiler ,01 değerinde anlamlıdır.

Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumları ile ders dışında çeşitli aktivitelere katılımları (tüm aktiviteler) arasında zayıf derecede pozitif bir ilişki vardır ($,118^{**}$). Yani, öğretmen adaylarının ders dışında çeşitli aktivitelere katılma sıklığı arttıkça çokkültürlü eğitime yönelik tutumları da anlamlı düzeyde artmaktadır. Ancak öğretmen adaylarının ders dışında katıldıkları aktivite türleri sınıflandırdığında kişisel gelişim ve eğlence aktivitelerine katılım sıklığı ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($,073$ ve 048). Diğer taraftan, öğrenci kulüplerine katılım veya sivil toplum kuruluşlarında çalışma gibi toplumsal içerikli aktivitelere katılma sıklığı arttıkça öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında olumlu yönde bir artış görülmektedir. Diğer bir ifade ile öğretmen adaylarının toplumsal aktivitelere katılım sıklığı ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumları arasında zayıf derecede pozitif bir ilişki vardır ($,121$).

Öğretmen adaylarının hangi gruplardan arkadaşları olduğuna dair sorunun cevap seçenekleri eğitim seviyesi ve gelir düzeyi farklı arkadaşlar, etnik kökeni, anadili farklı ve mülteci arkadaşlar, engelli ve eşcinsel arkadaşı olma şeklinde 7 ayrı ifade ile belirtilmiştir. Toplanan veriler doğrultusunda farklı gruplardan arkadaşlara sahip olma tek bir değişken olarak ele alınmıştır. Öğretmen adaylarının farklı gruplardan arkadaşı olması ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi gösteren Spearman Korelasyon analizi Tablo 8.'de görülmektedir.

Tablo 8.

Öğretmen adaylarının *farklı gruplardan arkadaşları olması ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişki*

n=550	Çokkültürlülük	Farklı Arkadaşlar
Çokkültürlülük	-	,150**
Farklı arkadaş		-

**İlişkiler ,01 değerinde anlamlıdır.

Tablo 8’de görüldüğü üzere öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumları ile farklı gruplardan arkadaşları olması arasında zayıf dereceli pozitif bir ilişki vardır (,150**). Diğer bir ifade ile öğretmen adaylarının arkadaş olduğu grupların farklılıkları arttıkça çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında anlamlı düzeyde bir artış görülmektedir. Arkadaş gruplarında farklılığın daha fazla olduğu öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu ifade edilebilir. Son olarak öğretmen adaylarına bazı farklılıklarından dolayı (engelli, kadın, eşcinsel, mülteci vb.) ayrımcılık, şiddet veya haksızlığa maruz kalıp kalmadıkları sorulmuştur. Katılanlardan açıklama yapmadan evet veya hayır şeklinde verilen cevap seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Bu bağlamda yapılan Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 9’da özetlenmiştir.

Tablo 9.

Öğretmen adaylarının ayrımcılığa maruz kalma durumlarına göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumları

Ayrımcılığa Maruz Kalma	n	Sıra Ort.	Sıra top.	u	p
Evet	74	313,48	23197,50	14653,500	,023
Hayır	474	268,41	127228,50		

Öğretmen adaylarından 74 kişi farklılıklarından dolayı ayrımcılık, şiddet veya haksızlığa maruz kaldıklarını dile getirmişlerdir. Büyük çoğunluk olan 474 kişi ise herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte 2 kişi de bu soruya yanıt vermemiştir. Bu yüzden, ilgili analiz 548 kişi üzerinden yapılmıştır. Tablo 9.’da görüldüğü üzere herhangi bir ayrımcılığa maruz kalan öğretmen adayları ile ayrımcılığa maruz kalmayan öğretmen adayları arasında çokkültürlü eğitime yönelik tutumları açısından anlamlı bir fark vardır ($p=,023$; $<,05$). Diğer bir ifade ile ayrımcılığa maruz kalan öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının ayrımcılığa maruz kalmayan öğretmen adaylarının tutumlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrımcılığa maruz kalmış öğretmen adaylarının kalmayanlara göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarının okudukları bölüme karşı tutumları (okul öncesi-sınıf öğretmenliği), şu anda buldukları sınıfları, mezun oldukları lise türü, doğdukları yerleşim türü, bugüne kadar en çok yaşadıkları yerleşim türü ve baba eğitim durumlarına göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında bir fark olup olmadığına ilişkin yapılan Kruskal- Wallis testleri Tablo 10’da verilmiştir. Gruplar arasında çokkültürlü eğitime yönelik tutumları açısından anlamlı bir fark bulunmadığından bu değişkenler tek bir tabloda birleştirilerek sunulmuştur. Tablo 10. ‘da görüldüğü öğretmen adayları arasında okudukları bölüm, buldukları sınıf, mezun oldukları lise türü, en çok yaşadıkları bölge ve baba eğitim durumlarına göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumları açısından anlamlı bir fark yoktur.

Bölüm tutumları değişkenine öğretmen adaylarının bölüm seçimindeki isteklilikleri ve bölümlerinden şu anda memnuniyetleri konusunda sorulara verdikleri cevaplar birleştirilerek ulaşılmıştır. Bu değişkende öğretmen adaylarının cevapları “olumlu, değişken ve olumsuz” olarak sınıflandırılmıştır. Olumlu tutum; öğretmen adaylarının bölümü isteyerek seçmeleri ve hala bölümlerinden memnun oldukları durumları kapsamaktadır. Olumsuz tutum bölümü istemeyerek seçmiş ve hala bölümünden memnun olmayan adaylara yönelik bir kategoridir. Değişken tutum ise herhangi bir dönemde olumlu veya olumsuz tutumlara sahip olan öğretmen adaylarını ifade etmektedir. Örnek olarak, öğretmen adayları bölümü istemeyerek seçtiğini ve bölümünden memnun olduğunu işaretlemişse bu durumda adayın tutumu değişken tutum altında sınıflandırılmıştır. Öğretmen adaylarının bölümlerine karşı tutumlarına göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında anlamlı bir fark yoktur ($p=,713$; $>,05$). Yani, öğretmen adaylarının okudukları bölüme ilişkin tutumları olumsuz, olumlu veya değişken olanlar arasında çokkültürlü eğitime yönelik tutumlar açısından anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 10.

Öğretmen adaylarının çeşitli demografik özelliklerine göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumları

Bölümüne Karşı Tutumu	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
Olumsuz	61	281,31			
Değişken	131	283,85	2	,675	,713
Olumlu	358	271,46			
Sınıf	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
1	122	272,08			
2	129	277,99	3	,449	,930
3	141	269,99			
4	158	281,03			
Mezun Olduğu Lise Türü	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
Genel lise	92	278,74			
Anadolu Lisesi	214	277,75	3	3,883	,271
Anadolu Öğretmen Lisesi	172	257,81			
Mesleki/Teknik Lise	70	299,98			
Doğduğu Yerleşim Türü	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
Köy/Belde/Kasaba	95	268,87			
İlçe	177	259,49	2	2,731	,255
İl/Merkez İlçe	274	284,16			
Yaşadığı Yerler	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
Merkez	202	273,14			
Küçük yerleşim	144	273,93	2	,089	,956
Karma	203	277,61			
Baba Eğitim Durumu	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
Herhangi bir okul mezunu olmayanlar	11	320,05			
İlkokul veya ortaokul mezunu	257	268,47	3	1,879	,598
Lise veya dengi okul mezunu	152	275,64			
Önlisans/Lisans/Y.lisans/Doktora	130	285,46			

Benzer şekilde öğretmen adaylarının halen okudukları sınıfa göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=,930$; $>,05$). Diğer bir ifade ile 1, 2, 3. ve 4. Sınıfta okuyan öğretmen adayları arasında çokkültürlü eğitime yönelik tutumları açısından anlamlı bir fark yoktur. Öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türlerine göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında bir fark olup olmadığına ilişkin yapılan analizde en düşük ortalamaya Anadolu Öğretmen Lisesinden gelen öğretmen adayları sahipken en yüksek ortalamaların ise Mesleki/Teknik Liselerinden gelen öğretmen adaylarına ait olduğu görülmektedir. Ancak, öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türüne göre çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında anlamlı bir fark yoktur ($p=,271$; $>,05$). Öğretmen adaylarından 2 kişi lise türüne herhangi bir cevap vermemiştir ve analizler 548 kişiden toplanan veriler kullanılarak yapılmıştır.

Farklı yerleşim türlerinde doğan öğretmen adayları arasında çokkültürlü eğitime yönelik tutumları açısından anlamlı bir fark yoktur ($p=,255$; $>,05$). Bu değişken bağlamında 4 adet kayıp veri bulunmaktadır ve analizler 546 kişi üzerinden yapılmıştır. Öğretmen adaylarından hayatları boyunca yaşadıkları yerleşim türleri ile ilgili toplanan verilerden kategorik bir değişken oluşturulmuştur. Bu değişken için çoğunlukla il merkezleri ve büyük ilçelerde yaşayanlar Merkez, çoğunlukla köy ve kasaba gibi yerlerde yaşayanlar Küçük Yerleşim, hem merkez hem de küçük yerlerde yaşayanlar ise Karma kategorisi altında toplanmıştır. Bu bağlamda yapılan analiz sonuçları, merkezde, küçük yerleşim yerlerinde yaşayanlar ve karma yerleşim deneyimi olan öğretmen adayları arasında çokkültürlü eğitime yönelik tutumları açısından anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($p=,956$; $>,05$). Öğretmen adayları arasında babalarının eğitim durumuna göre de çokkültürlü eğitime yönelik tutumları açısından anlamlı bir fark yoktur ($p=,598$; $>,05$). Tablo 10'da görüldüğü üzere baba eğitim durumu bulguları farkın anlamlı çıktığı anne eğitim durumundan farklıdır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelendiği bu araştırmada bazı demografik özellikler açısından anlamlı farklar ve ilişkiler mevcutken bir takım demografik özellikler açısından ise anlamlı farklar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kısaca özetlenecek olursa, erken çocukluk dönemi öğretmen adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumları oldukça yüksek derecede olumlu iken adayların, okudukları bölüm ve toplumsal farklılıklar konusunda çeşitli çalışmalara katılma durumlarına göre bu tutumlarında farklar olduğu görülmüştür. Bireysel özellikler olarak değerlendirilebilecek cinsiyet ve anne eğitim durumu değişkenlerine göre de öğretmen adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarında anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının yurtdışında bulunma, farklı gruplardan arkadaşları olma ve ders dışında çeşitli toplumsal etkinliklere katılma ve ayrımcılığa maruz kalma gibi kişisel yaşamları ile ilgili deneyimlerinin de çökkültürlü eğitime yönelik tutumlar açısından önemli olduğu bu araştırma sonucunda ortaya konulmuştur. *Diğer taraftan, öğretmen adaylarının* çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarında okudukları bölüme karşı genel tutumları, sınıfları, mezun oldukları lise türü, doğdukları yerleşim türü, en çok yaşadıkları yerleşim türü ve baba eğitim durumlarına göre anlamlı farklar bulunamamıştır.

Erken çocukluk dönemi öğretmen adayları için çökkültürlü eğitime yönelik tutumların bu çalışmada yüksek derecede olumlu bulunması Türkiye'de yapılan nicel çalışmaların birçoğu ile benzerlik göstermektedir (Coşkun, 2012; Çoban, Karaman, Doğan, 2010; Demircioğlu ve Özdemir, 2014; Engin ve Genç, 2015). Yurtiçi alanyazındaki nicel çalışmaların hemen hepsi çökkültürlü eğitim konusunda olumlu tutumlara işaret etmektedir. Diğer taraftan çökkültürlülük konusunda yurtiçinde ve yurtdışında yapılan nitel çalışmalar daha az olumlu tutumlara hatta önyargılara işaret etmektedir (Gorski, Davis & Retter, 2013; Karaçam & Koca, 2012; Neuharth-Pritchett, Reiff & Pearson, 2001; Ünlü & Örtün, 2013;). Bu açıdan çökkültürlü eğitime yönelik tutumların hala tartışmalı bir alan olduğu ve farklı değişkenlerin de incelendiği ulusal boyutta çalışmalara ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilir. Bu konuda önemli diğer bir değişken de öğretmen adaylarının bölümleridir. Bu çalışmada okul öncesi öğretmenliği adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumları sınıf öğretmenliği adaylarından daha olumlu bulunmuştur. Bölümler arasındaki bu fark alandaki bazı araştırmaları destekleyen bir bulgudur (Polat, 2009) . Diğer taraftan bazı çalışmalar bölümler arasında çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarda anlamlı bir fark olmadığına işaret etmektedir. Örneğin, Tortop (2014) eğitim fakültesinde yaptığı çalışmada bölümlere göre çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarda anlamlı bir fark görülmediğini belirtmiştir. Öğretmen adaylarının okudukları bölümlere göre çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarını farklılaştıran etmenlerin neler olduğunun derinlemesine araştırılması gerekmektedir. Çökkültürlü eğitime yönelik tutumlar, öğretmen adaylarının gelecekte yetiştireceği çocukların farklılıklara saygılı olmaları açısından önemli olup bu konuda eğitim fakülteleri genelinde ortak dersler açılması etkili olabilir. Nitekim bu çalışma da öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet veya farklı kültürler bağlamında derslere veya çalıştaylara katılanların katılmayanlara göre daha olumlu tutumlara sahip olduğunu göstermiştir. Alanyazında çeşitli çalışmalar da çökkültürlü eğitim konusundaki derslerin ve farklı deneyimlerin öğretmen adaylarının bilgilerini artırarak tutumlarını değiştirdiğine işaret etmektedir (Capella-Santana, 2003; Valentin, 2006). Bu kapsamda öğretmen eğitimi programları ders içeriklerinde zenginleştirmelere gidilmesi ve öğretmen adaylarına dersleri dışında seminer ve çalıştay gibi çalışmalarla kendilerini geliştirebilecekleri fırsatların sunulması toplumsal açıdan olumlu tutumlar geliştirmelerine zemin oluşturabilir.

Bu çalışmada cinsiyet ve anne eğitim durumu gibi bireysel özelliklerine göre öğretmen adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarında anlamlı farklar bulunmuştur. Cinsiyet açısından değerlendirilecek olursa, kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre çökkültürlü eğitime yönelik daha olumlu tutumlar gösterdiği bulunmuştur. Bu bulgular kadınların erkeklere göre daha olumlu tutumlar gösterdiği diğer araştırmaları desteklemektedir (Aktoprak, Yiğit ve Güneşli, 2017; Arslan ve Çalmaşur, 2017; Bulut ve Sarıçam, 2016). Cinsiyet değişkeni açısından kadınlar lehine görülen bu fark erken çocukluk eğitiminde kadınların çoğunlukta olması açısından olumlu değerlendirilse de erkek öğretmenlerin de çökkültürlü eğitime yönelik daha olumlu tutumlar geliştirmelerine yönelik müdahaleler etkili olabilir. Bu konuda cinsiyet değişkeninin kontrol edildiği deneysel çalışmalar yapılması önerilebilir. Araştırmanın dikkat çekici diğer bir bulgusu ise öğretmen adaylarının anne eğitim durumlarına göre çökkültürlü eğitim tutumlarında ortaya çıkan anlamlı farklardır. Herhangi bir okul mezun olmayan annesi olan öğretmen adayları ilkökul veya ortaokul mezunu annesi olanlara göre ve önlisans/lisans/yükseklisans/doktora mezunu annesi olanlar, ilkökul veya ortaokul mezunu annesi olanlara göre çökkültürlü eğitime yönelik daha olumlu tutumlara sahiptir. Baba eğitim durumuna göre ise çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarda anlamlı bir fark bulunamamıştır. Anne eğitim durumuna göre öğretmen adaylarının çökkültürlü eğitime yönelik tutumlarında ortaya çıkan bu fark

tutum geliştirmede annelerin önemine işaret etmektedir. Ayrıca, annesi herhangi bir okul mezunu olmayanların olumlu tutumları eğitimleri sürecinde yeni uyaranlarla karşılaşarak kendini geliştirmiş olmaları ile açıklanabilir. Alanyazında okkltrl eğitime yönelik tutumların anne eğitim durumu bağlamında değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamış olup bu konuda yeni araştırmalara ihtiyaç vardır. Öğretmen adaylarının tutumları açısından anne eğitim durumunun anlamlı fark ortaya koymadığı ilk, orta ve lise eğitimi annelere ve genel olarak babalara yönelik olarak da belediyeler ve sivil toplum örgütleri çeşitli hizmetler sunabilirler.

Bu alışma ğretmen adaylarının kişisel yaşamlarındaki bazı deneyimlerine göre de çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarında farklılıklar olabileceğini ortaya koymuştur. Örneğin, bir yabancı dili bilen veya yurtdışında bulunmuş olan ğretmen adayları, bunun gibi farklı kültürel deneyimleri olmayanlardan daha olumlu tutumlar sergilemektedir. Benzer Şekilde Taştekin ve diğerlerinin. (2016) yaptığı çalışmada da yurt dışı deneyimi olan öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Bir yabancı dil bilme durumu da ğretmen adayları için önemli bir kültürel deneyim sağladığından ğretmen yetiştiren kurumlarda yabancı dil öğretiminin önemine işaret etmektedir. Farklı gruplardan arkadaşlara sahip olma ile çokkültürlü eğitime yönelik olumlu tutumlar arasında bulunan pozitif yönlü ilişki de yeni araştırmalarda tekrar ele alınabilecek bir konudur. Zira elik'in (2014) alışmasında farklı etnik kökenden arkadaşları olan bireylerin çokkültürlü eğitim ve demokrasi algılarında farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen adaylarının kişisel yaşamlarındaki deneyimlerin diğer bir boyutu olarak değerlendirilebilecek ders dışı aktivitelere katılım da çokkültürlü eğitime yönelik tutumlar açısından önemli görünmektedir. Nitekim ğretmen adaylarının ders dışındaki aktivitelere katılma sıklıkları ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumları arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Özellikle, ğrenci kulüpleri ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları gibi toplumsal nitelik taşıyan aktivitelere katılım ile ğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik olumlu tutumları arasındaki pozitif yönlü ilişki önemli bir bulgudur. Toplumsal bağlamda sorumluluk alan ve aktif olan bireyler daha olumlu bir tutuma yönelim göstermektedirler (Einfeld ve Collins, 2008). Öğretmen adaylarının eğitimleri sırasında ders dışındaki toplumsal sorumluluk çalışmalarına katılmaları için cesaretlendirilmeleri hem çokkültürlü eğitim bağlamında olumlu tutumlar geliştirmelerine hem de farklı gruplardan arkadaş edinmelerine zemin oluşturmak açısından önemli görünmektedir. Bu araştırmada kitap ve gazete okuma gibi kişisel gelişimi destekleyici aktiviteleri yapma ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumlar arasında bir ilişki bulunmaması ise bu tür kişisel gelişim çalışmalarının erken yaşlarda başlamasının önemine işaret edebilir. Uydaş ve Genç'in (2015) orta ğretim öğrencileri ile yaptıkları çalışmada boş zamanlarında kitap, gazete okuyan öğrencilerin okumayanlara göre çok kltrllk konusunda daha olumlu tutumlar gösterdikleri belirtilmektedir. Son olarak bu çalışmada herhangi bir özelliğinden dolayı ayrımcılığa maruz kalan ğretmen adaylarının kalmayanlara göre daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür.

Kültürel eşitlilik günümüz dünyasında kaçınılmaz bir olgu olup çocukların bu çeşitliliği erken yaşlardan itibaren toplumsal bir zenginlik olarak algılamalarında eğitimcilerin tutumları belirleyici olabilir. Sosyal, duygusal ve bilişsel alanlarda gelişim ve öğrenme açısından okul öncesi ve ilkokul yıllarını içeren erken çocukluk döneminin önemi de çocuklar için rol modeli olan öğretmenlerin eğitimdeki kritik rolünü vurgulamaktadır. Bu noktada hem erken çocukluk dönemi öğretmenlerini hem de ğretmen adaylarını içeren ulusal ölçekli araştırmalar ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumlar daha kapsamlı araştırılabilir ve gerekli müdahale programları geliştirilebilir. Farklı demografik özellikler açısından çokkültürlü eğitim konusunda ğretmen ve ğretmen adaylarının bilgi, beceri ve tutumlarının bilimsel araştırmalarla betimlenmesi eğitimde okkltrllk konusunda tartışmalı alanların aydınlatılmasında etkili olabilir. Bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak ğretmen eğitimi programları için de özetle şu öneriler sunulabilir: Öğretmen adaylarının kültürel duyarlılıklarını artıracak ders, seminer ve çalıştayların sayısı artırılarak program içerikleri zenginleştirilebilir. Öğretmen adaylarının farklı kültürel deneyimler edinebilmeleri için yabancı dil becerilerinin gelişimi daha fazla desteklenebilir ve farklı kültürlerden bireylerle etkileşimleri Erasmus ve Mevlana gibi değişim programlarına katılımı teşvik yoluyla artırılabilir. Son olarak ğretmen adaylarının ğrenci kulüpleri ve sivil toplum kuruluşlarında sorumluluk almaları için ğretmen eğitimi programlarında niversite ve yerel kuruluşlarla işbirliğine dayalı ortak projeler planlanabilir. Bu yönde yapılacak farklı çalışmalar ğretmen adaylarını hem toplumsal yönden öğretmenliğe hazırlayacak hem de çokkültürlü eğitime yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Akbulut, Y. (2010). Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları: Sık kullanılan istatistiksel analizler ve açıklamalı SPSS çözümleri. İstanbul: İdeal Kültür ve Yayıncılık
- Akman, Y., ve Akman, G. İ. (2017). Öğretmenlerin çokkültürlü eğitim tutumunun sosyal zekâ algısına göre incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(1), 34-48.
- Aktoprak, A., Yiğit, P., & Güneyle, A. (2017). Attitudes of primary school teachers toward multicultural education. *Quality & Quantity*, 1-14.
- Arslan, A., ve Çalmaşur, H. (2017). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim tutumları ve demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (34), 90-109.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.
- Bandura, A. (1977). Social learning theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Banks, J. A. (1993). Chapter 1: Multicultural education: historical development, dimensions, and practice. *Review of research in education*, 19(1), 3-49.
- Banks, J. A. (2004) Teaching for social justice, diversity, and citizenship in a global world, *The Educational Forum*, 68:4, 296-305, DOI: 10.1080/00131720408984645
- Banks, J., A. (2008). An introduction to multicultural education (4th edition). Boston: Pearson
- Başbay, A., Kağnıcı, D. Y., & Sarsar, F. (2013). Eğitim fakültelerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının çokkültürlü yeterlik algılarının incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(3), 47-60.
- Bell, C. A., Horn, B. R., & Roxas, K. C. (2007). We know it's service, but what are they learning? Preservice teachers' understandings of diversity. *Equity & Excellence in Education*, 40(2), 123-133.
- Bulut, C. ve Başbay, A. (2015). Öğretmenlerin çok kültürlü yeterlik algılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 957-978.
- Bulut, M. ve Sarıçam, H. (2016). Okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarında çokkültürlü kişiliğin çokkültürlü eğitim tutumları üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1).
- Büyüköztürk, Ş. ve Diğerleri (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Capella-Santana, N. (2003). Voices of teacher candidates: Positive changes in multicultural attitudes and knowledge. *The Journal of Educational Research*, 96(3), 182-190.
- Cırık, T. (2014). İlkokul öğretmenlerinin çok kültürlü yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coşkun, M., K. (2012). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları (ilahiyat-eğitim dka karşılaştırması). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 33-44.
- Çetin, İ. (2007). Çokkültürlülük ve kimlik bağlamında midyat ilçesi örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2, 22-35.
- Çoban, A. E., Karaman, N. G. ve Doğan, T. (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 125-131.
- Damgacı, F. ve Aydın, H. (2013a). Türkiye'deki eğitim fakültelerinde görev yapan akademisyenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 314-331
- Damgacı, F. ve Aydın, H. (2013b). Akademisyenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45), 325-341.
- Demircioğlu, E. ve Özdemir, M. (2014). Pedagojik formasyon öğrencilerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 211-232.
- DiE. (2002). Türkiye Özürlüler Araştırması. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası
- Dillman, D. A. (2007). Mail and İnternet Surveys The Tailored Design Method. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Einfeld, A., & Collins, D. (2008). The relationships between service-learning, social justice, multicultural competence, and civic engagement. *Journal of College Student Development*, 49(2), 95-109.
- Engin, G., & Genç, S. Z. (2015). Attitudes teacher candidates towards multicultural education (Canakkale Onsekiz Mart University Example). *Route Educational and Social Science Journal*, 2(2), 30-39.
- Forrest, J., Lean, G., & Dunn, K. (2016). Challenging racism through schools: teacher attitudes to cultural diversity and multicultural education in Sydney, Australia. *Race Ethnicity and Education*, 19(3), 618-638.
- Gay, G. (1994). At the essence of learning: Multicultural education. Kappa Delta Pi, West Lafayette.

- Gorski, P. C., Davis, S. N., & Reiter, A. (2013). An examination of the (in) visibility of sexual orientation, heterosexism, homophobia, and other LGBTQ concerns in US multicultural teacher education coursework. *Journal of LGBT Youth*, 10(3), 224-248.
- Guo, K. (2015). Teacher knowledge, child interest and parent expectation: Factors influencing multicultural programs in an early childhood setting. *Australasian Journal of Early Childhood*, 40(1), 63-70.
- Huang, H. J. (2002). Designing multicultural lesson plans. *Multicultural Perspectives*, 4(4), 17-23.
- Karaçam, M.Ş. ve Koca, C. (2012). Beden eğitimi öğretmen adaylarının çokkültürlülük farkındalıkları. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 23(3), 89-103.
- Karasar, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (9. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Koçak, S., ve Özdemir, M. (2015). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında kültürel zekânın rolü. *İlköğretim Online*, 14(4).
- KONDA (2011). Kürt meselesinde algı ve beklentiler. 2 Ocak 2016. http://www.konda.com.tr/tr/raporlar/2011_06_KONDA_Kitap_Basin_Bulteni.pdf internet adresinden elde edildi.
- Martin, R. J., & Dagostino-Kalniz, V. (2015). Living Outside Their Heads: Assessing the Efficacy of a Multicultural Course on the Attitudes of Graduate Students in Teacher Education. *Journal of cultural diversity*, 22(2).
- McCray, R.C. ve Beachum, F. D. (2010). An analysis of how the gender and race of school principals influences their perceptions of multicultural education. *International Journal of Education Policy & Leadership*, Volume 5, Number 4, 1-10.
- Neuharth-Pritchett, S., Reiff, J.C. ve Pearson, C. A. (2001). Through the eyes of preservice teachers: Implications for the multicultural journey from teacher education. *Journal of Research in Childhood Education*, 15(2), 256-269.
- Onur Sezer, G., & Bağçeli Kahraman, P. (2017). Sınıf ve Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Eğitime Yönelik Tutumları ile Kültürlerarası Duyarlılıkları Arasındaki İlişki: Uludağ Üniversitesi Örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 550-560.
- Özdemir, M. ve Dil, K. (2013). Öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik tutumları: Çankırı ili örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(2), 215- 232.
- Özdemir, S. M. (2011). Toplumsal değişme ve küreselleşme bağlamında eğitim ve eğitim programları: kavramsal bir çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 85-110.
- Pallant, J. (2005). SPSS survival manual: A step by step guide to using SPSS for windows (version 12). New South Wales, Australia: Allen & Unwin.
- Parekh, B. (2002). Çokkültürlülüğü yeniden düşünmek (Birinci Baskı). Ankara: Phonix Yayınevi.
- Polat, S. (2012). Okul müdürlerinin çokkültürlülüğe ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 334-343.
- Ruiz-Bernardo, P., Ferrández-Berruenco, R., & Sales-Ciges, M. A. (2012). Application of the CIPP model in the study of factors that promote intercultural sensitivity. *relieve*. 18(2). 1-14.
- Seban, D., ve Uyanık, H. (2016). Türkiye'de Çokkültürlü Eğitim: 1-5. Sınıf Programlarında Yer Alan Kazanımların Analizi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 6(1), 01-18.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). Using multivariate analysis. California State University Northridge: Harper Collins College Publishers. (2001).
- Taştekin, E., Bozkurt Yükçü, Ş., İzöğlü, A., Güngör, İ., Işık Uslu, A. E., ve Demircioğlu, H. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının ve algılarının incelenmesi. *HU GSES The Journal of Educational Research*, 2(1), 1-20.
- Tarım, Ş. D. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının çokdillil eğitim üzerine görüşleri. *Journal of Theory & Practice in Education (JTPE)*, 11(2). 589-609.
- Tezcan, M. (2002). Küreselleşmenin eğitim boyutu. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6, 55-59.
- Tortop, H. S. (2014). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 2(2). 16-26.
- TÜİK. (5 Mart 2015). İstatistiklerle kadın, 2014. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 20 Mayıs 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18619>. İnternet adresinden elde edilmiştir.
- Uydaş, İ., ve Genç, S. Z. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(1), 415-429.
- Ünlü, İ. Ve Örtten H. (2013). Öğretmen adaylarının çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime yönelik algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 287-302.
- Valentin, S. (2006). Addressing diversity in teacher education programs. *Education*, 127(2), 196.
- Watkins, M. (2011). Complexity reduction, regularities and rules: Grappling with cultural diversity in schooling. *Continuum*, 25(6), 841-856.

- Yavuz, G. ve Anıl, D. (2010, Kasım). Öğretmen adayları için çok kültürlü eğitime yönelik tutum ölçeği: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. International Conference on New Trends in Education and Their Implications'da sunulan bildiri, Antalya, Türkiye.
- Zozakiewicz, C., & Rodriguez, A. J. (2007). Using sociotransformative constructivism to create multicultural and gender-inclusive classrooms an intervention project for teacher professional development. *Educational Policy*,21(2), 397-425.

İletişim/Correspondence

Arş. Gör. İlayda KİMZAN
ilayda.kimzan@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi. Arzu ARIKAN
arzuarikan@anadolu.edu.tr